

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
Универзитет у Београду
Факултет политичких наука

На седници Наставно-научног већа Факултета политичких наука Универзитета у Београду одржаној 14. децембра 2023. године именована је Комисија за преглед и оцену докторске дисертације кандидата МА Страхиње Обреновића, под насловом „**Значај конкуренције у поступку додељивања изузећа новој гасној инфраструктури: случај гасовода ОПАЛ**“ у саставу: др Слободан Зечевић, редовни професор и научни саветник Института за европске студије, Београд, др Милош Хрњаз, ванредни професор Универзитета у Београду – Факултета политичких наука, др Александар Милошевић, ванредни професор Универзитета у Београду – Факултета политичких наука. Комисија је прегледала и оценила наведену докторску дисертацију и на основу мишљења свих њених чланова подноси Наставно–научном већу Факултета Универзитета у Београду следећи:

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Страхиња Обреновић је рођен 20. јула 1994. године у Суботици. Основну школу и гимназију у Суботици је завршио са одличним успехом и као носилац дипломе „Вук С. Караџић“. Основне академске студије међународне политике завршио је на Факултету политичких наука Универзитета у Београду као студент генерације, са просечном оценом 9,88. На истом факултету је завршио мастер академске студије на модулу Међународно хуманитарно право и право људских права са просечном оценом 10,00. Докторске академске Међународне и европске студије уписао је 2018. године на Факултету политичких наука.

Кандидат је на одељењу за Међународне студије Факултета политичких наука Универзитета у Београду ангажован као асистент за ужу међународно правну област од јула 2021. године. Од децембра 2021. године је и истраживач-сарадник Института за политичке студије у Београду. Претходно је био ангажован као сарадник-демонстратор на Факултету политичких наука за ужу међународно правну област, као и истраживач-приправник на Институту за европске студије, Београд, и Институту за политичке студије, Београд. Обављао је стручну праксу у Преговарачком тиму за вођење преговора о приступању Републике Србије Европској унији у Влади Републике Србије 2018. године. Добитник је неколико награда и признања на матичном факултету и Универзитету у Београду – „Повеље најбољег студента генерације на смеру међународне политике“ на Факултету политичких наука Универзитета у Београду, награде „Светлана Лана Адамовић“, награде „Др Предраг Симић“ и награде за најбољи студентски есеј на нивоу Универзитета у Београду, коју су доделили Филолошки факултет Универзитета у Београду и Амбасада Републике Бугарске. Био је стипендиста Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, као и Фонда за младе таленте „Доситеја“

Министарства омладине и спорта за најбоље студенте основних и мастер студија у Републици Србији.

Кандидат се на докторским академским студијама усавршавао при Фирентинској школи регулације у области енергетике (*Florence School of Regulation – Energy*) и успешно похађао курс о мрежним правилима Европске уније на тржишту гаса (*EU Gas Network Codes*) и стекао сертификат изузетности – ниво мастера (*Certificate of Excellence – Master level*). Добитник је годишње стипендије Фирентинске школе регулације за 2023. годину. Излагао је на Инаугуралном светском конгресу енергетске правде (*World Energy Justice Congress*), који се одржао 2023. године у Француској Републици. Боравио је на Економском факултету Универзитета у Риједи јуна 2023. године, у оквиру Еразмус плус (*Erasmus+*) програма краткорочне мобилности за студенте докторских студија.

Од марта 2022. године, кандидат обавља дужност секретара редакције научног часописа „Политика националне безбедности“, који издаје Институт за политичке студије, Београд. Изабран је и за члана саветодавног академског одбора научног часописа “Financial Law Working Papers”, који издаје Факултет за право и администрацију Универзитета Марија Склодовска Кири (*Maria Curie-Skłodowska University - Faculty of Law and Administration*) у Лублину. Члан је Центра за проучавање безбедности Института за политичке студије.

До сада је објавио неколико радова у научним часописима и зборницима, и учествовао на преко десет домаћих и међународних конференција. Иницирао је и организовао округли сто на тему енергетске безбедности на Институту за европске студије 2021. године. Одржао је предавање на тему енергетске солидарности и безбедности у оквиру Регионалног стратегијског лидерског курса (*Regional Strategic Leadership Course*), у организацији Универзитета одбране. Предавање на тему енергетске политике Европске уније одржао је полазницима образовног програма „Студије будућности“.

Библиографија

Чланци у научним часописима и зборницима

Страхиња Обреновић, „Значај независности регулаторних тела за успостављање функционалног тржишта електричне енергије и природног гаса“ у Андреа Матијевић и Ненад Спасојевић (урс.) *Перспективе политичких наука у савременом друштву*, Институт за политичке студије, Београд, 2023, стр. 57-81. УДК 553.982:621.31(4-672EU) 553.982:662.767(4-672EU). (категорија М45)

Strahinja Obrenović, “Delimitation of energy and financial regulation on the EU wholesale energy market” in Slađana Benković, Veljko Dmitrović, Miloš Milosavljević (eds.) *Contemporary Financial Management*, Institute for Local Self-Government Maribor, Maribor, 2023, pp. 247-261. <https://doi.org/10.4335/2023.3.13> (категорија М45)

Marija Đorić, Strahinja Obrenović, “Evolution of EU Energy Law and Policy: A Big Comeback of Energy Security in 2022?”, *Политика националне безбедности*, 23(2), 2022, pp. 67-86. UDC: [34:620.9]:061.1EU”2022” (категорија М51)

Страхиња Обреновић, „Заштита енергетски угрожених потрошача кроз увођење категорије енергетског сиромаштва“, *Зборник радова Правног факултета Универзитета у Приштини*, 2022, стр. 149-170. **UDC 351:620.92(497.11) 366.542 (категорија M53)**

Страхиња Обреновић, Марко Филијовић, „Изазови у снабдевању природним гасом у Европи и регионална сарадња“ у Бојан Ђорђевић, Драган Костић, Александар Симоновић (урс.) *Регионални развој и прекогранична сарадња*, 2021, стр. 203-214. **ISBN 978-86-900497-4-5 (категорија M33)**

Страхиња Обреновић, „(Ре)позиционирање Европске комисије на тржишту природног гаса: од носиоца либерализације енергетског тржишта до „европског регулатора“?“, *Европско законодавство*, бр. 75, 2021, стр. 127-144. **UDK: 339.13:662.767(4-672EU) ISSN 1451-3188 (категорија M53)**

Страхиња Обреновић, „Перспективе конкурентности течног природног гаса: осврт на тржиште Европске уније“, *Одитор*, вол. 7, бр. 1, 2021, стр. 131-163 **UDC 339.137.2:662.767(4-672EU) (категорија M24)**

Страхиња Обреновић, „Од општег начела солидарности ка енергетској солидарности“ у Иван Станојевић (урс.) *Политичке последице пандемије*, Удружење за политичке науке и Универзитет у Београду - Факултет политичких наука, Београд, 2021, стр. 309-324. **UDC 342.7:620.9(EU) ISBN: 978-86-6425-081-8 (категорија M33)**

Страхиња Обреновић, „Природни гас као „политичко оружје“: Разумевање дискурса“, *Годишњак ФПН*, год. XIV, број 23, 2020, стр. 195-214. **UDC 620.9:355.02(327) (категорија M51)**

Страхиња Обреновић, „Наставак гасног (не)споразума? Гаспром, Нафтогас и транзит руског гаса у Европу након 2019.“, *Култура полиса*, год. XVII, број 42, 2020, стр. 261-277. **UDC 330.101.54(4):330.322(470) (категорија M51)**

Јовица Павловић, Рајко Петровић, Душан Илић, Соња Драговић-Секулић, Страхиња Обреновић, Слађана Здравковић, *Летопис Института за европске студије (2018-2019)*, Институт за европске студије, Београд, 2019, стр. 80-83, 100-103, 123-126, 145-149. **ISBN: 978-86-82057-74-1**

Страхиња Обреновић, „Проширење Евроазијске економске уније – Да ли је на реду политика проширења Евроазијске економске уније?“, у Душан Пророковић и Ана Јовић Лазић (урс.), *Интеграциони процеси у Евроазији*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2019, стр. 286-307. **ISBN: 978-86-7067-270-3 (категорија M45)**

Страхиња Обреновић, „Избори за Европски парламент у Чешкој и Словачкој“, *Култура полиса*, год. XVI, посебно издање број 3, 2019, стр. 181-196. **UDC 324(4):323(437.1/2+437.6) (категорија M51)**

Страхиња Обреновић, „Тако слични, тако различити, тако европски – Бугарска и Србија“, у Ивана Давитков (прир.) *Бугарска и Србија през погледа на србски студенти Бугарска и Србија очима српских студената*, Чигоја штампа и Амбасада Републике Бугарске у Републици Србији, Београд, 2018, стр. 27-32. **ISBN: 978-86-531-0461-0**

Страхиња Обреновић, „Програмска платформа листе др Војислав Шешељ – Српска радикална странка на парламентарним изборима 2016. године“ у Гордана Пилиповић и Зоран Стојиљковић (урс.) *Странке и јавне политике: Избори у Србији 2016. године*, Конрад Аденауер Штифтунг, 2017, стр. 145-160. **ISBN: 978-86-86661-83-8 (категирија М45)**

Приказ књиге

Страхиња Обреновић, *Безбедносна функција државе (друго допуњено издање)*, Институт за политичке студије, Београд, 2021, објављен у часопису *Политика националне безбедности* 1/2022, стр. 211-214. **УДК 351.86(049.3) ISBN 978-86-900497-4-5**

Излагања на научним и стручним скуповима

“Western Balkans Perspective on the Energy Justice” на првом Светском конгресу енергетске правде - *World Energy Justice Congress*, одржаног од 19-23. јуна 2023. године у Француској Републици;

„Инвестиције у сектору енергетике и правна (не)сигурност” на конференцији *Право између идеала и стварности*, у организацији Правног факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици и Института за упоредно право из Београда, одржане 19. маја 2023. године у Косовској Митровици (коауторство са Вањом Глишином);

“Delimitation of energy and financial regulation on the EU wholesale energy market” на конференцији *Contemporary Financial Management Conference*, у организацији Универзитета у Београду, одржане 7-10. децембра 2022. године у Београду;

„Значај независности регулаторних тела за успостављање функционалног тржишта електричне енергије и природног гаса“ на научној конференцији *Перспективе политичких наука у савременом друштву*, у организацији Института за политичке студије из Београда, одржане 8. и 9. децембра на Институту за политичке студије у Београду;

“Ukraine and its position on the European Hydrogen Map” на међународној научној конференцији *Друштвена правда у пост-комунистичким друштвима*, у организацији Удружења за политичке науке Србије и Факултета политичких наука у Београду, одржане 24. и 25. септембра 2022. године на Факултету политичких наука у Београду;

„Заштита енергетски угрожених потрошача кроз увођење категорије енергетског сиромаштва“ на међународној научној конференцији *Заштита људских права и слобода у светлу међународних и националних стандарда*, у организацији Правног факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, одржане 20. маја у Косовској Митровици;

„Изазови у снабдевању природним гасом у Европи и регионална сарадња“ (коауторство са Марком Филијовићем) на V међународној научној конференцији

Регионални развој и прекогранична сарадња, у организацији Уговорне окружне привредне коморе Пирот и одржане 4. децембра 2021. године путем интернета;

“Commitments in IP-Related Cases: The Interplay between EU Competition Law and Intellectual Property Law” на међународној научној конференцији **American & European Intellectual Property Law: Theoretical Reflections & Contemporary Challenges**, у организацији Центра за америчке студије и у сарадњи са Факултетом за право и администрацију Универзитета „Адам Мицкјевич“ у Познању, одржане 17.4.2021. путем интернета;

„Од енергетске ка широј европској солидарности“ на међународној научној конференцији **Политичке последице пандемије**, у организацији Факултета политичких наука у Београду, одржане 26. и 27. септембра 2020. године на Факултету политичких наука у Београду;

“United in diversity: Perspectives on cooperation among CEE and WB countries in the natural gas sector” на међународној научној конференцији **Challenges of Central and Eastern Europe**, у организацији Универзитета Шлезија - Катовице, одржане 27. августа 2020. године путем интернета;

“Overview of the Regional Energy Security” на међународној научној конференцији **Serbia’s Security Cooperation with Bulgaria, Greece And Romania In The European Integration Context**, у организацији Института за европске студије и фондације Ханс Зајдел, одржане 28. новембра 2019. године на Институту за европске студије у Београду;

„Чешка и Словачка на изборима за Европски парламент“ на научној конференцији **Европски избори и будућност Европске уније**, у организацији Института за европске студије, одржане 16. маја 2019. године на Институту за европске студије у Београду.

Одлуком Универзитета у Београду – Већа научних области правно-економских наука бр. 61206-1877/2-21 ЈЋ од 5. маја 2021. године дата је сагласност за израду докторске дисертације под називом „Значај конкуренције у поступку додељивања изузећа новој гасној инфраструктури: случај гасовода ОПАЛ“ кандидата Страхине Обреновића. Дисертација кандидата технички је уподобљена са Упутством о облику и садржају докторске дисертације која се брани на Универзитету у Београду од 2019. године.

Сходно Правилнику о академској честитости Факултета политичких наука, дисертација је прошла проверу плагијата у програму *iThenticate*. Закључено је да рад не садржи текст који је неправилно преузет из других извора.

Докторска дисертација писана је ћириличким писмом, фонтом *Times New Roman*, величине писма 12 типографских тачака, са проредом основног текста подешеног на 1 ред и маргинама 20мм. Дисертација уподобљена на такав начин има 242 стране, од којих је 206 страна основног текста, док остатак чини списак библиографских јединица, биографија кандидата, изјава о ауторству, изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и изјава о коришћењу. Списак коришћених научних извора обухвата 432 јединице, од којих је монографија, научних чланака и осталих публикација 209, релевантних докумената, прописа и одлука 208, и интернет извора 15. Дисертација се,

поред увода и закључка, састоји од шест поглавља: *Карактеристике енергетског тржишта у Европској унији* (прво поглавље); *Почетак либерализације тржишта природног гаса* (друго поглавље); *Усложњавање регулаторног оквира на тржишту природног гаса у периоду од 2003. до 2009. године* (треће поглавље); *Изузеће нове гасне инфраструктуре као последица усложњавања регулаторног оквира* (четврто поглавље); *Право заштите конкуренције на тржишту природног гаса* (пето поглавље); *Криза у снабдевању и промена парадигме* (шесто поглавље). Поголавља заједно чине кохерентну и смислену целину, у оквиру којих се детаљно обрађују различити аспекти предмета истраживања. У сваком од њих кандидат је користио савремене и релевантне библиографске изворе. На основу тога, Комисија може да закључи да је по форми и по суштини докторски рад у складу са научним методолошким стандардима и захтевима.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет дисертације кандидата Страхине Обреновића јесте испитивање критеријума конкуренције у поступку доделе изузећа новој гасној инфраструктури у Европској унији. Изузеће нове енергетске инфраструктуре је специфична установа уведена у право енергетике Европске уније са циљем уравнотежавања два циља – стриктне примене одредаба о приступу треће стране систему (*TPA – third party access*) и подстицања улагања у енергетску инфраструктуру. Како би ваљано анализирао критеријуме који су прописани за доделу изузећа новој енергетској инфраструктури, кандидат је пружио хронолошки преглед еволуције регулаторног оквира на тржишту природног гаса у Европској унији. Процес либерализације енергетског тржишта у Сједињеним Америчким Државама и Уједињеном Краљевству Великој Британији и Северној Ирској је послужио као модел за либерализацију тржишта електричне енергије и природног гаса у Европској унији. У истраживању су изложене теоријске поставке о мрежним секторима и природном монополу, које се доводе у везу са тржиштем природног гаса. Посебна доктрина о неопходним ресурсима је развијена, најпре, у антитрустовском праву Сједињених Америчких Држава, а касније је прихваћена и у праву конкуренције Европске уније.

Кандидат поставља истраживачко питање: „Да ли критеријум конкуренције има пресудан значај приликом оцене испуњености услова за доделу изузећа новој гасној инфраструктури, као и какав је однос поменутог критеријума у односу на друге захтеве за додељивање изузећа, првенствено захтева за унапређење сигурности снабдевања?“ Могућност изузећа нове енергетске инфраструктуре је уведена као одговор на усложњавање регулаторног оквира на тржишту електричне енергије и природног гаса. Поступак и критеријуми за доделу изузећа новој инфраструктури нису значајније измењени још од усвајања Другог енергетског пакета. Анализом досадашње праксе доделе изузећа новој енергетској инфраструктури, кандидат је утврдио да се нарочита пажња придавала критеријуму који се односи на унапређење конкуренције у снабдевању гасом и спречавање штетних ефеката по конкуренцију. Иако је Европска комисија утврдила да је реч о *sui generis* критеријуму, не може се занемарити релевантност општег права конкуренције у поступку додељивања изузећа новој инфраструктури. Право заштите конкуренције једна од најстаријих и најзначајнијих политика Европске уније. Органи за

заштиту конкуренције су на националном и европском нивоу развили богату праксу заштите конкуренције, и ти предмети су од значаја и за тржиште природног гаса. Највећи ризик постоји од злоупотребе доминантног положаја, с обзиром на економску моћ енергетских субјеката и структуру енергетског тржишта у Европској унији.

Кандидат Обреновић је за студију случаја одабрао режим изузећа гасовода ОПАЛ, нарочито јер је изградњом поменутог гасовода и гасовода Северни ток 1 измењен начин снабдевања природним гасом у Европској унији тако што је једна чланица Европске уније директно повезана са изворима снабдевања у Руској Федерацији. По први пут је и једна држава чланица Европске уније поднела тужбу за поништај одлуке Европске комисије о изузећу нове гасне инфраструктуре. Спор који је Пољска покренула против Европске комисије је окончан у њену корист, тако што је Општи суд у предмету T-883/16 (тзв. *случај ОПАЛ*) утврдио да Европска комисија није поступала у складу са начелом енергетске солидарности и поништио одлуку Европске комисије С (2016) 6950, чиме је на снагу враћена одлука из 2009. године (одлука Европске комисије С (2009) 4694). Како би потпуније анализирао режим изузећа у предмету ОПАЛ, кандидат се осврнуо и на усклађеност режима изузећа гасовода ОПАЛ са правилима Светске трговинске организације.

Кризе у снабдевању природним гасом су допринеле да питање сигурности снабдевања постане једно од приоритетних у енергетској политици Европске уније. По последицама се нарочито издвојила криза из 2009. године, до које је дошло услед спора руске и украјинске стране око услова продужетка уговора о испоруци и транзиту природног гаса. Као одговор на кризу у снабдевању из 2009. године донета је Уредба бр. 994/2010 о мерама заштите сигурности снабдевања природним гасом у Европској унији. Поменутом Уредбом су постављени виши стандарди сигурног и континуираног снабдевања, а пажња је посвећена и превентивним мерама које државе чланице треба да предузму. Иако сигурност снабдевања постаје све важнија у поступку доделе изузећа новој инфраструктури, о чему сведочи и критеријум који је уведен Директивом 2019/692 и којим је прописано да изузеће неће бити штетно по сигурност снабдевања, тиме није умањен значај који има критеријум конкуренције. Кандидат запажа да се изузеће одобрава само у случају да су сви критеријуми кумулативно испуњени. Сигурност снабдевања представља аутономан концепт права Европске уније, али аутор указује на проблеме у дефинисању овог појма и на одсуство универзално прихваћене дефиниције. Како се концепт сигурности снабдевања може сагледати из више различитих научних дисциплина, аутор се опредељује за анализу овог концепта из аспекта права енергетике Европске уније, што укључује анализу правно обавезујућих докумената и оних извора који би се могли сврстати у домен *меког права* (*soft law*). Кандидат се потом осврнуо на критеријум сигурности снабдевања у досадашњој пракси доделе изузећа новој енергетској инфраструктури.

Циљ дисертације кандидата Страхине Обреновића јесте објашњење критеријума конкуренције и његовог значаја у поступку додељивања изузећа новој гасној инфраструктури, посебно ако се упореди са критеријумом сигурности снабдевања. Како би дошао до дефинисаног научног циља, кандидат полази од научне дескрипције постојећег регулаторног оквира и анализе института изузећа нове енергетске инфраструктуре. Темељном анализом кључних одредаба Другог и Трећег енергетског пакета аутор омогућава ближи увид у поступак, односно начин доношења одлука о изузећу на тржишту природног гаса. Систематизацијом постојећег сазнања, кандидат успоставља везу између

општег права конкуренције и института изузећа нове енергетске инфраструктуре, утврђујући релевантност прописа о заштити конкуренције за тржиште природног гаса. На основу очекиваних измена прописа у Европској унији за сектор гаса кандидат Страхинџа Обреновић излаже и могући правац развоја института изузећа нове енергетске инфраструктуре. Поред научног циља, истраживање има и значајан друштвени циљ. Увидом у резултате истраживања се омогућава упознавање широког круга актера са постојећим регулаторним оквиром на тржишту природног гаса, као и са постојањем посебног института изузећа нове инфраструктуре. С обзиром на динамичну природу регулаторног оквира на енергетском тржишту, истраживање може бити од користи свим субјектима који послују на тржишту Европске уније, али и на тржиштима држава чланица Енергетске заједнице.

3. Основне хипотезе од којих се пошло у истраживању

Хипотетички оквир који је наведен у уводу рада се састоји од опште хипотезе, три посебне и шест појединачних хипотеза. Општа (генерална) хипотеза гласи: приликом одлучивања о додељивању изузећа новој гасној инфраструктури у Европској унији, нарочит значај се придаје услову спречавања штетних последица по конкуренцију, као и унапређењу конкуренције на релевантном тржишту природног гаса. Након гасне кризе из 2009. године и усложњавања регулаторног оквира у сектору природног гаса, може се приметити да се све већа пажња посвећује и питању сигурности снабдевања, при чему се може уочити различити степен слободе приликом одлучивања о испуњености ових услова код доделе изузећа новој гасној инфраструктури.

Прва посебна хипотеза гласи: значај који се придаје заштити и унапређењу конкуренције приликом одлучивања о изузећу нове гасне инфраструктуре у Европској унији је последица вишедеценијског постојања правила и органа у области заштите конкуренције, како на националном нивоу, тако и нивоу Европске уније. Из прве посебне хипотезе су изведене и две појединачне хипотезе: 1) претходна пракса органа за заштиту конкуренције у државама чланицама и европских институција, утицала су да се питање заштите и унапређења конкуренције на тржишту природног гаса детаљно разматра приликом одлучивања о додели изузећа; 2) значај заштите и унапређења конкуренције је подстакнут обавезом сарадње и размене информација између енергетских регулатора и тела за заштиту конкуренције, како на нивоу држава чланица, тако и на европском нивоу.

Друга посебна хипотеза гласи: криза у снабдевању гасом из 2009. године допринела је повећаном значају сигурности снабдевања на енергетском тржишту Европске уније. Из друге посебне хипотезе су изведене две појединачне хипотезе: 1) повећан значај сигурности снабдевања се огледа и у доношењу већег броја инструмената након 2009. године, који постављају бројније и више стандарде када је реч о сигурности снабдевања природним гасом и који се морају узети у обзир приликом одлучивања о изузећу нове гасне инфраструктуре; 2) детаљније разматрање питања сигурности снабдевања приликом одлучивања о додели изузећа новој гасној инфраструктури није утицало на значај који се придаје заштити и унапређењу конкуренције на тржишту.

Трећа посебна хипотеза гласи: дискреција при одлучивању о испуњености услова заштите и унапређења конкуренције је мања у односу на дискрецију приликом процене испуњености услова унапређења сигурности снабдевања. Из треће посебне хипотезе су изведене две појединачне хипотезе: 1) слобода при одлучивању о испуњености услова спречавања штетних последица по конкуренцију и унапређења конкуренције је ограничена постојањем установљених стандарда и праксе у области заштите конкуренције; 2) орган који одлучује о испуњености услова унапређења сигурности снабдевања приликом доделе изузећа, има већи степен слободе у одлучивању, услед разлике у постигнутом степену сигурности снабдевања у свакој од држава чланица Европске уније.

4. Методе које су примењене у истраживању

У истраживању је коришћено више општенаучних и правних метода. Када је реч о правним методама, у раду се користи догматски и нормативни метод, како би се утврдила садржина правних аката и њихово месту у целини правног система. Правне норме се не могу посматрати изоловано од друштвене и политичке стварности, што важи и за сектор енергетике. Из тог разлога, кандидат анализира друштвени и политички контекст који је обликовао секторске прописе Европске уније. Како се у раду интензивно реферише и на правне акте Европске уније као аутономног правног поретка, кандидат је користио језичко и аутономно тумачење предметних аката. Поред анализе општег права Европске уније, кандидат се усредсређује на водеће предмете у области права конкуренције Европске уније који су од значаја за тржиште природног гаса и институт изузећа нове гасне инфраструктуре.

Поред специфичних правних метода, у раду су се користиле и опште методе друштвених наука, што указује на мултидисциплинаран карактер истраживања. Од научних метода у друштвеним наукама, кандидат је користио упоредни метод. Без ваљане компаративне анализе не може се разумети сврха и циљ секторских прописа Европске уније на енергетском тржишту, који су били обликовани искуством и прописима Сједињених Америчких Држава и Уједињеног Краљевства у почетној фази либерализације енергетског тржишта. Такође, у раду се користи метод студије случаја и то на примеру регулаторног режима гасовода ОПАЛ у СР Немачкој.

Кандидат Страхиња Обреновић је од техника прикупљања података користио првенствено анализу садржаја докумената. Поред анализе садржаја, у раду су коришћене дедукција, спецификација, синтеза, индукција и генерализација, како би се дошло до научно заснованих резултата и закључака у истраживању.

У погледу извора података, у раду су истовремено заступљени примарни и секундарни извори података. Од примарних извора података кандидат је користио домаће и међународне прописе, одлуке, извештаје и друга документа. Када је реч о праву Европске уније, кандидат обимно користи секундарне изворе права - директиве, уредбе, одлуке и друге акте, који посредно или непосредно регулишу питања из домена права енергетике и сродних области. Велики значај у истраживању имају и правно необавезујућа документа, која су у вези са предметом истраживања.

Од секундарних извора, кандидат користи научне монографије и друге публикације из области права, економије, политикологије и сродних научних дисциплина. Такође, у раду су коришћени научни часописи који обрађују поједине аспекте предмета истраживања.

Комисија је става да је кандидат успешно постигао постављене циљеве користећи се наведеним методама. Кандидат је кроз истраживачки процес дошао до научних резултата и налаза који кореспондирају са постављеним научним и друштвеним циљевима.

5. Кратак опис садржаја дисертације

Садржај докторске дисертације кандидата Страхиње Обреновића чини увод, шест поглавља и закључак.

У уводном делу је формулисан проблем истраживања, изложен предмет истраживања, и наведене су методе које су се користиле у истраживању. Такође, овај део садржи хипотезе, циљеве, значај и допринос истраживања постојећем научном фонду.

У првом поглављу дисертације су изложене и анализирани карактеристике тржишта природног гаса. Кандидат најпре полази од одређења различитих извора енергије као робе, што је од значаја за ваљану примену прописа на пољу међународног права, националног права и права Европске уније. Сектор природног гаса испољава и неке карактеристике које дели са другим мрежним секторима, попут постојања неопходне инфраструктуре. Такође, у овом делу рада кандидат разматра везу између појаве природног монопола и енергетског тржишта, са посебним освртом на тржиште природног гаса.

У другом поглављу је пружен кратак хронолошки преглед процеса либерализације енергетског тржишта који се одвијао од осамдесетих година у Сједињеним Америчким Државама и Уједињеном Краљевству. Процес либерализације у поменути државама је у великој мери обликовао реформу тржишта електричне енергије и природног гаса у Европској унији. Први секторски прописи на енергетском тржишту се усвајају деведесетих година прошлог века, које аутор разматра у контексту шире иницијативе довршавања унутрашњег тржишта Европске уније.

У трећем поглављу је анализиран регулаторни оквир који је успостављен Другим и Трећим енергетским пакетом. Неке од кључних одредаба права енергетике Европске уније су усвојене у овом периоду, попут одредаба о приступу треће стране систему, одредаба о раздвајању унутар вертикално интегрисаних предузећа и успостављању националних регулаторних тела. Истовремено се може приметити и усложњавање регулаторног оквира на енергетском тржишту, посебно од усвајања Трећег енергетског пакета 2009. године.

У четвртном поглављу кандидат се бави изузећем нове енергетске инфраструктуре, које је у право Европске уније први пут уведено Другим енергетским пакетом. Одредбе Другог и Трећег енергетског пакета ближе регулишу поступак доделе изузећа новој инфраструктури на тржишту електричне енергије и природног гаса. У овом делу се указује и на скорашње измене одредаба које уређују изузеће нове инфраструктуре, као и на очекиване легислативне измене у сектору гаса. Студија случаја гасовода ОПАЛ је од великог значаја за разумевање режима изузећа на енергетском тржишту Европске уније. Поред разматрања

поступка доделе изузећа гасоводу ОПАЛ на националном и европском нивоу, аутор је проблему приступио и из аспекта права Светске трговинске организације. То се пре свега односи на усклађеност режима изузећа гасовода ОПАЛ са правилима Светске трговинске организације.

У петом поглављу се полази од општег права конкуренције Европске уније и значаја ове гране права за енергетско тржиште. Кандидат је пре анализе критеријума који се односи на конкуренцију у поступку доделе изузећа гасоводу ОПАЛ направио осврт на примену права конкуренције на тржишту природног гаса. Од значаја за тржиште природног гаса јесу одредбе о забрани злоупотребе доминантног положаја, а са њима у вези и тзв. доктрина о неопходним ресурсима. Релевантност општег права конкуренције је потврђена и кроз праксу доделе изузећа новој инфраструктури на енергетском тржишту.

У шестом поглављу се указује на све већи значај који сигурност снабдевања има у енергетској политици Европске уније од 2009. године. Кандидат у овом делу рада проблематизује концепт сигурности снабдевања, с освртом на право Европске уније. Аутор је анализирао критеријум сигурности снабдевања на темељу постојеће праксе изузећа нове инфраструктуре на енергетском тржишту Европске уније. У тесној вези са сигурношћу снабдевања јесте и начело енергетске солидарности, што је потврђено и кроз одлуке судова Европске уније у предмету ОПАЛ.

Последњи део рада представља закључак, у ком су сумирани сви налази из претходних поглавља и потврђене хипотезе од којих се пошло у истраживању.

6. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Комисија сматра да је кандидат Страхиња Обреновић на научно релевантан и методолошки адекватан начин, стриктно поштујући академске стандарде, остварио значајан научни резултат доприносећи постојећем научном фонду о предмету истраживања. Истраживању је кандидат приступио теоријски утемељено, аргументовано и мултидисциплинарно, што се огледа кроз сва поглавља дисертације. Спроведено истраживање је од посебног значаја из разлога што је право енергетике и даље релативно млада правна дисциплина, те недовољно академски истражена. У постојећој научној литератури на српском и страним језицима и даље нема довољно истраживања, односно стручних анализа на тему изузећа нове енергетске инфраструктуре. На овај начин кандидат проширује фонд знања и продубљује проблем истраживања у области права енергетике и сродних научних дисциплина.

Кандидат успешно анализира и објашњава сложене феномене, доприносећи постојећем сазнању о предмету истраживања. Ова докторска дисертација резултат је самосталног и оригиналног рада кандидата Страхиње Обреновића. Кандидат своје тврдње поткрепљује на систематичан начин, користећи одговарајуће методе и релевантну савремену литературу. Резултати истраживања показују да кандидат не само да добро познаје постојећи фонд знања, већ га својим анализама и закључцима истовремено допуњује и надограђује.

Комисија сматра да поред научног, истраживање има и изражен друштвени допринос. Увидом у истраживање, академска и шира јавност имају прилику да се упознају са резултатима и налазима до којих је кандидат дошао у свом раду. Узимајући у обзир динамичну природу енергетског тржишта и све шири круг субјеката који послују на њему, може се препознати и друштвени допринос дисертације кандидата Страхине Обреновића. Такође, налази ове дисертације могу да послуже за даља истраживања о секторским прописима Европске уније и режиму изузећа нове енергетске инфраструктуре.

7. Закључак

На основу прегледа докторске дисертације, чланови Комисије једногласни су у оцени да је дисертација „Значај конкуренције у поступку додељивања изузећа новој гасној инфраструктури: случај гасовода ОПАЛ“ кандидата Страхине Обреновића, оригинално научно дело урађено према одобреној пријави на коју је сагласност дало Веће научних области правно-економских наука Универзитета у Београду. Кандидат Страхина Обреновић је до налаза дошао самосталним истраживачким радом, систематизујући постојећа и производећи нова сазнања о сложеној теми анализе.

Дисертација представља заокружену логичку целину у теоријском, методолошком и научном смислу. Комисија констатује да су приликом израде поштовани прописани академски и научни стандарди писања дисертације. На основу претходно изнетих оцена, Комисија са задовољством предлаже Наставно-научном већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду да:

- (1) прихвати Извештај;
- (2) образује Комисију за одбрану;
- (3) да одобри јавну одбрану докторске дисертације „Значај конкуренције у поступку додељивања изузећа новој гасној инфраструктури: случај гасовода ОПАЛ“ и да проследи дисертацију, Реферат и своју одлуку у даљу процедуру Већу научних области правно-економских наука Универзитета у Београду.

У Београду, 20. фебруара 2024. године

Комисија за преглед и оцену докторске дисертације

Др Слободан Зечевић, научни саветник, Институт за европске студије, Београд

Проф. др Милош Хрњаз, ванредни професор, Универзитет у Београду – Факултет
политичких наука

Проф. др Александар Милошевић, ванредни професор, Универзитет у Београду –
Факултет политичких наука
